

Терентьєва Н.О.

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри олімпійського і професійного спорту
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, м. Київ
ORCID: 0000-0002-3238-1608

ПРОЕКТУВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ В ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТА» ДЛЯ МАГІСТРАНТІВ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ СПОРТ

Стаття репрезентує авторське бачення логіки викладання нормативної навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність у галузі фізичної культури і спорту», вивчення якої передбачено освітньої програмою Спорт для підготовки магістрантів відповідно до державного стандарту вищої освіти (2021) з присвоєнням кваліфікації тренер-викладач. Наголошено, що для галузі фізичної культури і спорту важливим є захист прав і боротьба з кіберзлочинністю (як і в інших галузях), оскільки ця галузь є багатоаспектно діяльнісною в економічних державних і світових проявах; а інтелектуальна діяльність і інтелектуальний капітал як економічна основа інформаційного суспільства знаходять свій прояв у спорті, особливо професійному, через його комерціалізацію, яка передбачає стратегічне планування, мерчендайзинг, продаж / трансфер медіа-прав тощо. **Методологічну основу** дослідження становить комплекс підходів (задачний, діяльнісний, результатний), принципів (науковості, зв'язку теорії з практикою, активності), методів (застосовано загальнонаукові методи дослідження, зокрема аналіз і синтез; проектування та моделювання; контент-аналіз). Це сприяє **мети** – репрезентації логіки викладання навчальної дисципліни «Інтелектуальну власність у галузі фізичної культури і спорту» відповідно до освітньої програми Спорт задля формування стандартизованих компетентностей. Зазначено мету, завдання, інформаційний контент трьох змістових модулів: Інтелектуальна власність в системі економіко-правових відносин інформаційного суспільства; Цивільно-правове регулювання інтелектуальних прав в галузі фізичної культури і спорту; Брендуння спортивних організацій та спортивної символіки (спортивний брендинг). Зроблено **висновок**, що формування професійних компетентностей, окреслених в державному стандарті та відповідній освітній програмі забезпечується сукупністю таких складових: логікою представлення інформаційного контенту навчальної дисципліни; адекватними творчими завданнями, які репрезентують зв'язок теорії з практичною діяльністю магістрантів; комплексним контролем, який ґрунтується на різнорівневому підході.

Ключові слова: спорт, фізична культура, інтелектуальна власність, освітня програма, професійні компетентності

Terentieva N. Design of the discipline "Intellectual property in the field of physical culture and sport" for graduate students of educational program sport. This article represents the author's vision of the logic as for teaching the academic discipline "Intellectual Property in the Field of Physical Culture and Sport," the study of which is provided by the educational program Sport for the graduate students' training in accordance with the state standard of higher education (2021) with the qualifications of trainer-teacher. It is emphasized that the protection of rights and prevention of cybercrime are important for the field of physical culture and sport (as well as in other fields), as this field is multidimensional in economic, national, and global manifestations; intellectual activity and intellectual funds as the economic basis of the information society are manifested in sport, especially professional, through its commercialization, which involves strategic planning, merchandising, sale/transfer of media rights, etc. A set of approaches (task, activity, result), principles (scientific, connection of theory with practice, activity), methods (general scientific research methods are used, including analysis and synthesis; design and modeling; content analysis) comprise the **methodological basis** of the research. Therefore, **the purpose** of the article is to represent the logic of teaching the academic discipline "Intellectual Property in the Field of Physical Culture and Sport" in accordance with the educational program Sport for the formation of standardized competences. The purpose, tasks, information content of three content modules are indicated: Intellectual property in the system of economic and legal relations of the information society; Civil law regulation of intellectual property rights in the field of physical culture and sport; Branding of sports organizations and sports symbols (sports branding). **It is concluded** that the formation of professional competences outlined in the state standard and the relevant educational program is provided by a set of the following components: the logic of presentation of the information content of the discipline; proper creative tasks that show the connection of theory with the practical activities of graduate students; integrated control, which is based on a multilevel approach.

Keywords: sports, physical culture, intellectual property, educational program, professional competencies

Постановка проблеми. Нові підходи в забезпеченні спеціальної фахової підготовки тренера-викладача з обраного виду спорту відображають необхідність якісного росту рівня знань, професійних й особистісних якостей студента й вимагають перегляду пріоритетів у системі їх професійної освіти. На суттєве підвищення якості підготовки майбутніх фахівців спрямовано такі

спеціальні компетентності як: здатність до критичного осмислення проблем у сфері фізичної культури і спорту, оригінального мислення та проведення досліджень; здатність розробляти та реалізовувати інноваційні проекти у сфері фізичної культури і спорту; здатність управляти робочими або навчальними процесами у сфері фізичної культури та спорту, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів, здатність здійснювати захист прав інтелектуальної власності та комерціалізувати результати досліджень та інноваційної діяльності у сфері фізичної культури і спорту.

Підготовка магістрантів спеціальності фізична культура і спорт відповідно до державного стандарту вищої освіти (затверджений Наказом МОН України від 11 травня 2021 року № 516) здійснюється в напрямку не лише професійної фахової та наукової підготовки, а й захисту прав інтелектуальної власності та комерціалізувати результати досліджень та інноваційної діяльності у сфері фізичної культури і спорту. В авторських наукових розвідках наголошувалось, що для галузі фізичної культури і спорту важливим є захист прав і боротьба з кіберзлочинністю (як і в інших галузях), оскільки ця галузь є багатоаспектно діяльнісною в економічних державних і світових проявах; а інтелектуальна діяльність і інтелектуальний капітал як економічна основа інформаційного суспільства знаходять свій прояв у спорті, особливо професійному, через його комерціалізацію, яка передбачає стратегічне планування, мерчендайзинг, продаж / трансфер медіа-прав тощо [6; 7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна кількість наукових розвідок у сфері інтелектуальної власності в галузі фізичної культури і спорту зосереджена на електронному ресурсі Державної науково-технічної бібліотеки України [2] у вільному для користувачів доступі. Серед вітчизняних досліджень саме щодо інтелектуальної власності галузі фізичного виховання і спорту відзначимо, зокрема Д. Дорошенка [1], О. Лавренюка [3], С. Ліщука [4], В. Макоди [5], ін.

Методологічну основу дослідження становить комплекс підходів (задачний, діяльнісний, результатний), принципів (науковості, зв'язку теорії з практикою, активності), методів (застосовано загальнонаукові методи дослідження, зокрема аналіз і синтез; проектування та моделювання; контент-аналіз). Зазначене сприяє меті – репрезентації логіки викладення навчальної дисципліни «Інтелектуальну власність у галузі фізичної культури і спорту» відповідно до освітньої програми Спорт задля формування стандартизованих компетентностей.

Виклад основних результатів дослідження. У Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова підготовка магістрантів за освітньою програмою 017 Спорт передбачає в якості нормативної навчальної дисципліни передбачає «Інтелектуальну власність у галузі фізичної культури і спорту».

Метою викладання навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність у сфері фізичної культури і спорту» є формування у магістрантів системи знань (системи чинних правовідносин щодо регулювання прав інтелектуальної власності у сфері фізичної культури і спорту, підстави їх виникнення та здійснення; системи відносин інтелектуальної власності в умовах глобалізації та комерціалізації), умінь, інтегральної (здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері фізичної культури і спорту), загальних та спеціальних компетентностей (здатність управляти робочими або навчальними процесами у сфері фізичної культури та спорту, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів; усвідомлювати принципи професійної та академічної етики і необхідність їх дотримання), які дозволять ефективно застосовувати сукупність чинних правовідносин щодо регулювання прав інтелектуальної власності у сфері фізичної культури і спорту, стратегічного управління процесом створення й розповсюдження нововведень та захисту авторських прав [6].

Основними завданнями вивчення дисципліни «Інтелектуальна власність у сфері фізичної культури і спорту» є забезпечення інтелектуального і соціального розвитку особистості шляхом навчання основам правових та економічних аспектів інтелектуальної власності, забезпечення здатності здійснювати захист прав інтелектуальної власності та комерціалізувати результати досліджень та інноваційної діяльності у сфері фізичної культури і спорту.

Навчальна дисципліна «Інтелектуальна власність у галузі фізичної культури і спорту» передбачає три змістові модулі: Інтелектуальна власність в системі економіко-правових відносин інформаційного суспільства; Цивільно-правове регулювання інтелектуальних прав в галузі фізичної культури і спорту; Брендуння спортивних організацій та спортивної символіки (спортивний брендінг). Коротко окреслимо змістовий контент кожного модуля.

Змістовий модуль 1 – Інтелектуальна власність в системі економіко-правових відносин інформаційного суспільства – передбачає вивчення чотирьох тем з таким сутнісним інформаційним змістом: Тема 1 Інтелектуальний капітал в умовах інформаційного суспільства: Інформаційне суспільство та інтелектуальна економіка. Види та результати інтелектуальної діяльності. Сутність та специфіка інтелектуального капіталу. Структура інтелектуального капіталу. Тема 2. Інтелектуальна власність як економіко-правова категорія. Сутність та структура інтелектуальної власності: Еволюція теоретичних уявлень про зміст та структуру відносин власності. Сучасна

теорія власності. Економіко-правовий зміст інтелектуальної власності. Структура інтелектуальної власності. Тема 3. Система відносин інтелектуальної власності: Сутність та структура промислової власності: економіко-правові відносини щодо об'єктів патентного права; засоби індивідуалізації учасників цивільного обігу, товарів и послуг як складова інтелектуальної власності; відносини щодо нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності. Тема 4. Інтелектуальна власність в умовах глобалізації економіки. Формування інституту інтелектуальної власності в Україні: Питання формування глобального ринку прав на об'єкти інтелектуальної власності. Міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності. Інтелектуальна власність в Інтернет-час. Роль та значення інтелектуальної власності у формуванні національної інноваційної системи. Проблеми та перспективи розвитку інтелектуальної власності в Україні [6].

Змістовий модуль 2 – Цивільно-правове регулювання інтелектуальних прав у сфері фізичної культури і спорту – передбачає вивчення трьох тем з таким сутнісним інформаційним змістом: Тема 1. Нормативно-правова база з питань інтелектуальної власності (світовий та вітчизняний вектори): Програмні, класифікаційні та реєстраційні угоди з питань інтелектуальної власності. Міжнародні та вітчизняні нормативні документи з питань інноваційного розвитку та інтелектуальної власності: основні положення у сфері фізичної культури і спорту; Тема 2. Світова та вітчизняна спортивно-правова практика. Спортивні об'єкти авторського і суміжних прав: Спортивно-правові заходи / приклади у світовому та вітчизняному просторі (на приклад обраного виду спорту). Об'єкти авторської (спортивний твір, спортивне ім'я, спортивний імідж, медійний образ, зображення / поза спортсмена, спортивні карти, гімн / музичний ідентифікатор, гральний контент, реслінг, чирлідінг, комп'ютерні кіберспортивні ігри тощо) та промислової (фірмове найменування, символи, девізи, кольори, слогани, емблеми, вимпели, символи, талісмани тощо) спортивної власності. Охорона та захист прав інтелектуальної власності (промислової; авторських і суміжних прав); Тема 3. Специфіка регулювання інтелектуальних прав у галузі фізичної культури і спорту в Україні: Сутність основних понять: порушення, невизнання, оспорювання, фальсифікація, контрафакція. Види порушень авторських прав. Форми, способи і засоби захисту прав інтелектуальної власності у сфері спорту. Спеціальний і загальний захист [6].

Змістовий модуль 3 – Брендуння спортивних організацій та спортивної символіки (спортивний брендінг) – передбачає вивчення трьох тем з таким сутнісним інформаційним змістом: Тема 1. Комерціалізація результатів досліджень та інноваційної діяльності у сфері фізичної культури і спорту: Актуальні питання комерціалізації інтелектуальної власності: сутність і механізм комерціалізації; ліцензійні угоди; економічна ефективність ліцензування. Вартісне оцінювання об'єктів інтелектуальної власності в ринковій економіці; Тема 2. Брендуння спортивної організації. Захист спортивної символіки: Особливості спортивного брендінгу: персональний бренд спортсмена, ребрендінг спортивних організацій, рестайлінг бренда, ренеймінг спортивних споруд. Захист спортивної символіки (олімпійської, паралімпійської, ін.). Товари зі спортивною символікою як об'єкти таможеного контролю; спортивні талісмани як об'єкти мерчендайзингу персонажів тощо. Боротьба з контрафакцією; Тема 3. Технології просування брендів у мережевому суспільстві (медіа-просторі): Інтелектуальна власність у професійному спорті як об'єкт управління у віртуальному просторі. Ідентичність бренда. Рекламне просування спортивних брендів (заходів, подій, організацій тощо). Канали комунікації брендів, драйверні характеристики комунікації. Регулювання трансляцій спортивних заходів. Медіа-простір спортивних заходів. Боротьба з кіберзлочинністю [6].

Досвід викладання навчальної дисципліни для студентів денної і заочної форм навчання дав змогу вибудувати саме таку структуру представлення інформації для опрацювання з урахуванням обраного виду спорту магістрантами та наданням прикладів з інформаційних джерел та / або досвіду з урахуванням відповідного виду спорту. Також зазначимо, що авторське переконання щодо комплексного характеру проведення екзамену знайшло практичне впровадження і підтримку. Зокрема, екзамен передбачає не лише теоретичну складову (питання різного рівня складності, одне з яких передбачає демонстрацію власного досвіду з ключових питань навчальної дисципліни), а й захист інтегрованого проекту, який репрезентує інтеграцію власного набутого досвіду та матеріалу з третього змістового модуля з урахуванням пропозицій магістрантів щодо обрання проектної тематики.

Для студентів, які на час занять (представлення завдань самостійної роботи, презентація-захист проектів тощо) беруть участь у змаганнях або перебувають на зборах, у зоні ССО, виконують завдання відповідно до посадових обов'язків (які вимагають їх обов'язкової присутності), у лікарні тощо можуть їх скласти у формі індивідуальної співбесіди за питаннями курсу, самостійної роботи та індивідуальних / додаткових завдань.

Висновки. Формування професійних компетентностей магістрантів, окреслених в державному стандарті та відповідній освітній програмі (ОП Спорт) забезпечується сукупністю таких складових: логікою представлення інформаційного контенту навчальної дисципліни; адекватними творчими завданнями, які репрезентують зв'язок теорії з практичною діяльністю магістрантів;

комплексним контролем, який ґрунтується на різнорівневому підході. **Перспективами подальших досліджень** вбачаємо окреслення навчально-методичних завдань, які сприятимуть формуванню дослідницької активності магістрантів.

Список використаних джерел

1. Дорошенко Д. Правові основи використання об'єктів права інтелектуальної власності у спортивній діяльності. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2021. № 2. URL: <http://uran.inprojournal.org/article/view/236562>
2. Інтелектуальна власність у галузі фізичної культури і спорту. *ДНТБ України*. URL: <https://dntb.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/Інтелектуальна-власність-у-галузі-фізичної-культури-і-спорту.pdf>
3. Лавренюк О.Ю. Деякі правові аспекти використання образу (іміджу) спортсмена. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. № 1. С. 98-111.
4. Ліщук С. В. Система державного регулювання у сфері фізичного культури та спорту в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2014. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=794>
5. Макода В.Є. Теоретичні та практичні проблеми захисту інтелектуальної власності в спортивному середовищі. *Актуальні проблеми держави і права*. 2018. URL: <http://www.apdp.in.ua/v80/18.pdf>
6. Терентьева Н.О. Інтелектуальна власність. Робоча навчальна програма. URL: https://ffvsz.npu.edu.ua/images/PP_Intellektualna_vlasnist_u_sferi_fizichnoi_kul'tury_i_sportu_1.pdf
7. Терентьева Н.О. Якісні показники підготовки майбутніх магістрантів (на прикладі дисципліни «Інтелектуальна власність у галузі фізичної культури і спорту»). *Фізична активність і якість життя людини: зб. тез доп. V Міжнар.наук.-практ. конф.* (8-10 черв. 2021 р.). Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2021. 68 с. С. 6. URL: <https://conferences.vnu.edu.ua/public/conferences/17/schedConfs/17/accommodation-1.pdf>

References

1. Doroshenko D. (2021). Pravovi osnovy vykorystannya ob'yektiv prava intelektual'noyi vlasnosti u sportyvnyi diyal'nosti [Legal basis for the use of intellectual property rights in sports]. *Teoriya i praktyka intelektual'noyi vlasnosti – Theory and practice of intellectual property*, 2. URL: <http://uran.inprojournal.org/article/view/236562>
2. Intellektual'na vlasnist' u haluzi fizychnoyi kul'tury i sportu [Intellectual property in the field of physical culture and sports]. *DNTB Ukrayiny – SSTB of Ukraine*. URL: <https://dntb.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/Intellektual'na-vlasnist'-u-haluzi-fizychnoyi-kul'tury-i-sportu.pdf>
3. Lavrenyuk O.Yu. (2019). Deyaki pravovi aspekty vykorystannya obrazu (imidzhu) sportsmena [Some legal aspects of using the image (image) of the athlete]. *Visnyk Chernivets'koho fakul'tetu Natsional'noho universytetu «Odes'ka yurydychna akademiya» – Bulletin of the Chernivtsi Faculty of the National University "Odessa Law Academy"*, 1, 98-111.
4. Lishchuk S.V. (2014). Systema derzhavnoho rehulyuvannya u sferi fizychnoho kul'tury ta sportu v Ukrayini [The system of state regulation in the field of physical culture and sports in Ukraine]. *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok – Public administration: improvement and development*, 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=794>
5. Makoda V.Ye. (2018). Teoretychni ta praktychni problemy zakhystu intelektual'noyi vlasnosti v sportyvnomu seredovyshchi [Theoretical and practical problems of intellectual property protection in the sports environment]. *Aktual'ni problemy derzhavy i prava – Current issues of state and law*. URL: <http://www.apdp.in.ua/v80/18.pdf>
6. Terentieva N.O. (2021). Intellektual'na vlasnist'. Robocha navchal'na prohrama [Intellectual Property. Working curriculum]. URL: https://ffvsz.npu.edu.ua/images/RP_Intellektual_property_in_the_sphere_of_physical_culture_and_sports_1.pdf
7. Terentieva N.O. (2021). Yakisni pokaznyky pidhotovky maybutnikh mahistrantiv (na prykladi dystsypliny «Intellektual'na vlasnist' u haluzi fizychnoyi kul'tury i sportu») [Qualitative indicators of training of future undergraduates (on the example of the discipline "Intellectual property in the field of physical culture and sports")]. *Fizychna aktyvnist' i yakist' zhyttya lyudyiny: zb. tez dop. V Mizhnar.nauk.-prakt. conf. (8-10 cherv. 2021 r.) – Proceeding of V International scientific-practical. conf. "Physical activity and quality of human life"* (June 8-10, 2021). Luts'k, Ukraine. URL: <https://conferences.vnu.edu.ua/public/conferences/17/schedConfs/17/accommodation-1.pdf>

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.3K(147).91
УДК 378.4

Терьохіна О.Л.

кандидат педагогічних наук, старший викладач,
Національний університет «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя
ORCID: 0000-0001-5835-4846

Луценко С.Г.

старший викладач,
Національний університет «Запорізька політехніка», м. Запоріжжя
ORCID: 0000-0003-3787-1574

Ремешевський О.В.

старший викладач,